

3. Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва. ХІХ сторіччя : підручник / Н.Кашкадамова. – Тернопіль : АСТОН, 2006. – 608 с. : нот.
4. Кашкадамова Н. Фортеп'янне мистецтво у Львові : статті, рецензії, матеріали / Н.Кашкадамова. – Тернопіль : АСТОН, 2001. – 400 с. : іл.
5. Кейданський К. Табори для переміщених осіб у Німеччині та Австрії. Погляд на структуру й діяльність / К. Кейданський // Українська діаспора. – К. ; Чикаго, 1994. – Ч. 6. – С. 108–123.
6. Кушнір О. Шкільництво в оселі: його розвиток і праця / Омелян Кушнір // Регенсбург : статті, спогади, документи. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1985. – С. 229–249.
7. Луців В.-О. Історія українського шкільництва та освіти / Василь-Орест Луців. – Івано-Франківськ : ЛПК, 2002. – 160 с.
8. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по другій світовій війні / Володимир Маруняк. – Мюнхен : Академічне вид-во д-ра Петра Белея, 1965. – Т. І. – 429 с.
9. Міттенвальд 1946–1951. З нагоди 50 ліття Таборів Українських Біженців в Міттенвальді, Німеччина. – Воррен (Мічиган, США), 2001. – 753 с.
10. Регенсбург. Статті – спогади – документи. До історії української еміграції в Німеччині після другої світової війни. 1945–1949. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1985. – 684 с.
11. Психосемантика : матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Психосемантика>.
12. Савицький Р. Основні засади фортеп'янної педагогіки : методичний посібник / Роман Савицький. – Тернопіль : Астон, 2000. – 68 с.
13. Чижик В. Музична школа в Міттенвальді / Володимир Чижик // Міттенвальд 1946–1951. З нагоди 50 ліття Таборів Українських Біженців в Міттенвальді, Німеччина. – Воррен (Мічиган, США), 2001. – С. 63–64.

В статтє раскрываються особенності фортеп'янного образования украинцев в условиях лагерей для перемещенных лиц в Германии после Второй мировой войны. Дается характеристика учебно-воспитательного процесса, учебных программ.

Ключевые слова: перемещенные лица, фортеп'янное образование, западноевропейские традиции, галицкая музыкальная школа, интеграция.

In the article the features of education of piano of Ukrainians open up in the conditions of camps for the moved persons in Germany after Second world war, described an educational-educate process, on-line tutorials.

Key words: the moved persons, education of piano, traditions of West Europe, Galichina musical school, integration.

УДК 78.071.2

ББК 85.314.1 (4 Укр)

Христина Скрипка

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРУ “ГОМІН” (ВЕЛИКОБРИТАНІЯ)

У статті пропонується періодизація діяльності хору “Гомін”: становлення в історичному контексті з 1949 р.; співпраця колективу із Союзом Українців Британії (СУБ); концертні виступи у Великобританії та багатьох країнах світу; визнання хору “Гомін” на міжнародних фестивалях, оцінки світових хорових фахівців. Визначено пріоритети та динаміку репертуару колективу, подано творчі портрети диригентів.

Ключові слова: хор “Гомін”, діаспора, хорова культура, концертна діяльність, фестивалі.

Суспільно-історичні умови, що склалися в Україні в кінці ХІХ і впродовж ХХ століть, призвели до масової еміграції професійних діячів науки й культури як професійного, так і аматорського рівня. З перших років свого перебування далеко від отчої землі вони створювали хорові колективи, які об'єднували любителів української музики, національного вокального мистецтва. Безперечно, шлях, що пройшли українці діаспори впродовж століття на чужині, був складним і неоднозначним, позначений власними пошуками свого місця в нових умовах життя. Інтерес до історії музично-просвітницького руху у Великобританії має постійну тенденцію до зростання. Позитивний досвід у цьому напрямі демонструють наукові розробки, присвячені

аналізу творчості та просвітницької діяльності тих, хто розбудував українську музичну історію на теренах Великобританії в умовах впливу різних державних і національних ідеологій. Постає необхідність більш предметного вивчення української музичної культури Великобританії наявності великої кількості яскравих постатей і хорових колективів, якими вона представлена, особливо у XX столітті. Серед них – хор “Гомін” і його керівник Ярослав Бабуняк.

Мета статті – виявити етапи й характерні риси культурно-мистецької діяльності хору “Гомін” у Великобританії. Завдання статті: а) визначити основні тенденції розвитку українського хорового мистецтва у Великій Британії; б) дослідити становлення хору “Гомін” в історичному контексті з 1949 р.; в) охарактеризувати напрями творчої діяльності хору “Гомін” під керівництвом Ярослава Бабуняка.

Матеріали дослідження отримані нами на основі опрацювання фондів Української бібліотеки імені Т.Шевченка м. Лондон (архівні документи, монографії, українська періодика Великобританії) та особового архіву (документи, епістолярій, фотографії, афіші, платівки) активного діяча й пропагандиста української культури з Великобританії Володимира Луціва (м. Надвірна Івано-Франківської області, музей історії Надвірянщини).

Першу українську пісню до Англії принесла Українська Республіканська Капела славного хормейстера Олександра Кошиця. Вона прибула до Великобританії в січні 1920 року та концертувала в найбільших англійських тогочасних музичних центрах [48].

Уже після Другої світової війни багато українців опинилися поза межами України. Серед них були військовополонені, дівчата, жінки, підлітки, робітники, яких силою вивезли на примусову працю в Німеччину. Чимало українців переселилися з німецьких таборів до Англії, сюди ж були перевезені воїни УПА, які перебували в полоні в Італії. У наступні роки до Великобританії прибули тисячі українців як “добровільних робітників”. Деякі виявляли високу національну свідомість і включалися в організоване життя емігрантів.

Військовополонені “дивізійники” в таборах, де вони перебували у Великій Британії, створювали хорові, театральні, танцювальні, музичні (оркестри) та інші мистецькі групи, а також спортивні дружини. У всіх таборах працювали відділи “Просвіти”, які діяли на взірць тії, що постала в таборі Ріміні (Італія). Було організовано різні курси (вивчення англійської мови, українознавства та інші), створено бібліотеки, таборів каплиці, театральні зали, спортивні гуртки, вистави, різні аматорські ансамблі й т. п. Почали діяти і юнацькі організації: “Пласт”, “Спілка Української молоді”, Товариство українських студентів-католиків “Обнова”. Колишні “дивізійники” майже повним складом відразу вступили в уже існуючу громадську установа – Союз Українців Британії (СУБ), збагативши її своєю діяльністю.

Уже в 1948 році в Англії українських емігрантів нараховувалося біля 30 тисяч. У перші повоєнні роки їх життя було дуже важким. Одразу ж по війні в таборах переселенців у Німеччині й Австрії починають організовуватися хори, ширяться співи, народні танці. Відбуваються концерти самодіяльних митців для своїх земляків. Те ж саме можна сказати про табір в Італії у м. Ріміні для військовополонених – вояків дивізії “Галичина”.

Одним із колективів, організованих у Ріміні (Італія), був хор “Бурлака”, яким керував Степан Гумінілович¹. Саме його хористи в майбутньому, після переїзду до Шотландії (м. Манчестер), склали основу хору “Гомін”. Після виїзду Степана Гумініловича до Австрії 4 листопада 1946 р. хор перебрав баритон-соліст, колишній диригент хорів у м. Стрий Євген Пасіка (мистецьке псевдо Ярема Гордій), а натомість у 1975 році Степан Гумінілович у Канаді заснував хор “Бурлака”, продовжуючи традиції попереднього хору “Бурлака”.

Отже, після Другої світової війни до Великої Британії прибули два вокально-музичні ансамблі: хор “Бурлака” під керівництвом проф. Я.Гордія (справжнє прізвище Євгена Пасіки) і чоловічий хор “Славути” – диригент Ярослав Гаврилюк. Ці колективи концертували з великим

¹ Степан Гумінілович навчався у філії Музичного інституту ім. Лисенка в Коломиї. Маючи музичні здібності, він проявив себе як автор численних творів естрадного жанру, які отримали велику популярність у таборі, а пізніше перенесли їх рїмінці до таборів переселенців у Німеччині й Австрії, до США, Канади, а тепер і в Україну. Він аранжував музичні твори для чоловічого та жіночого хорів і чоловічого квартету, як диригент визначався легкістю, а технікою диригування, на думку Ярослава Паньківа, був подібний до Дмитра Котка. Степан був строгий і серйозний щодо дисципліни хору, але дуже товариський, завжди усміхнений, з почуттям гумору. Легко здобував приязнь друзів [53, с.45–47].

успіхом на терені Великої Британії, захоплюючи українською піснею не лише українську публіку, але й англійську. Після реорганізації цих хорів 20 травня 1949 року в Манчестері був заснований хор "Гомін". Його керівником упродовж 1957–1967 рр. був Євген Пасіка (23.X.1910 р. – 9.IV.1985 р.)¹. Керівник хору був високоосвіченим, професійним диригентом, маючи як фахову музичну освіту, так і досвід диригентської практики. Обов'язки концертмейстера виконував Ярослав Паньків, адміністратора – Нестор Чорний. Свою назву хор дістав на пропозицію Ярослава Паньківа. Він якось зауважив, що "ми не співаємо, а лише гомонимо" [6].

З 1967 колектив очолив відомий співак-баритон, бандурист і диригент Ярослав Бабуняк² [52].

Спочатку хор "Гомін" виконував винятково а капельну музику. Я.Бабуняк, навчаючись у Манчестері, зацікавився з піаністом Вільямом Джонсом, валійцем за національністю, проте великим ентузіастом, захопленим українським хоровим співом. У період 1964–1983 років він стає постійним акомпаніатором хору "Гомін". Це дозволило значно розширити репертуарні можливості колективу.

Велику допомогу й опіку впродовж усього періоду функціонування хору "Гомін" надавав Союз Українців у Великобританії (СУБ) – найстаріша українська громадська установа країни (із центром у Лондоні), заснована 1945 р.³. Діяльність СУБ охоплювала культурно-освітній, видавничий, харитативний, зовнішньоінформативний, господарський напрями, виконувала репрезентативну функцію українців перед британською владою. СУБ видає періодично газету й журнал – тижневик "Українська Думка" (з 1947), англійськомовний кварталник "The Ukrainian Review" (з 1954), дитячий журнал "Юні Друзі" (з 1956), спеціалізовані публікації; започаткував видання "Пресово-інформаційної служби", де виходять матеріали англійською мовою про українські справи (у звіті СУБ, газета "У.Д.", 20 березня 1952 р.).

З 1949 р. під безпосереднім патронатом СУБ перебувають хор "Гомін" і танцювальний ансамбль "Орлик", а також інші групи мистецької самодіяльності – усього близько 40. СУБ забезпечував колективи "Гомін" і "Орлик" костюмами, організував поїздки на фестивалі та гастролі по Європі, США, Канаді й Україні. "Відділом СУБ було подано звернення про фінансову допомогу на придбання костюмів ("Складайте датки", 25.06.1953), на фонд виступу в Лланголені – міжнародному фестивалі пісні й танцю. Організація СУБ дбала про публікацію різних оголошень і реклам із приводу заходів чи концертів. Наприклад, у статті "Весняний

¹ Євген Пасіка здобув вищу освіту у Вищому музичному інституті ім. М.Лисенка у Львові, у Стрию організував при "Просвіті" курси хорових диригентів, був одним з організаторів нових Просвітянських хорів по селах Стрийщини. Згодом викладав гармонію, контрапункт і вів школу диригентури у філії Вищої школи ім. М.Лисенка в Стрию. Співав могутнім баритоном, диригував із нот. Євген Пасіка для хористів "Бурлаки" організував курси сольфеджіо.

² Бабуняк Ярослав Іларійович (02.01.1924 р., с. Вербів. Нині – Бережанського району) – диригент, співак (бас-баритон), бандурист, громадсько-культурний діяч, заслужений діяч мистецтв України (2001), почесний член Всеукраїнського товариства "Просвіта" (ювілейна медаль "Просвіти"), лауреат (разом із хором "Гомін") Всеукраїнських премій ім. братів Лепких (м. Тернопіль, 1999) та ім. І.Огієнка (2002), лауреат Міжнародного музичного фестивалю гри на бандурі (Валія, 1953), Міжнародного музичного фестивалю в солоспівах (1950–60). Закінчив Бережанську гімназію, консерваторію в м. Манчестер (Велика Британія, 1957). Доброволець дивізії "Галичина". У таборі військовополонених (Італія – Англія, 1945–48) – соліст, керівник хору "Бурлака" й бандуристів, від 1948 постійно проживає у Великій Британії. 1949 року заснував у Манчестері чоловічий самодіяльний хор "Гомін" (його керівник і диригент), який став лауреатом 8-ми міжнародних фестивалів, виступав майже в усіх країнах Європи, США, Канаді, в Україні, удостоєний почесної назви "Репрезентативний хор Союзу українців у Великій Британії". Ініціатор спільних концертів хорів-побратимів "Гомін" (Львів, Київ, Манчестер, 1995) та "Бурлака" (Торонто, Канада, 1997). Головний диригент ювілейних хорів до 20-, 25-річчя "Пласту" в діаспорі та 60-річчя українського "Пласту". Головний диригент ювілейного "Хору Тисячоліття з Великобританії", концертів хорів із нагоди "1000-ліття хрещення Руси-України" (Лондон, Рим, 1988) і на третьому Світовому конгресі Вільних Українців (1978, США) [52].

³ Почесним головою СУБ був Данило Скоропадський (1957), посаду голови обіймали: Микита Бура, Богдан Панчук, Осип Фундак, Володимир Лісевич, Дмитро Левицький, Михайло Білий-Карпинець, Ярослав Гаврилів, Роберт Лісовський і Володимир Василенко (з 1969).

концерт” “Гомону” і “Орлика”, дохід з якого призначений жертвам весняної повені м. Ноттінггем [14]. Відбувся концерт “Гомону” та “Орлика” потерпілим українцям Галіфаксу (26.4.1953), де було біля півтори тисячі глядачів. Галіфакс надіслав до управи СУБу подяку” [15].

Активну роботу проводила організація СУБ у громадських подіях, таких як: святкування митрополита Полікарпа (14–28.07.52), похорон о. Е. Кордуби (14.01.53), 25-річчя смерті митрополита Андрея Шептицького (1986), 85-ліття нар. та 60-ліття рукоположення Блаженнішого Патріарха Йосифа Сліпого (6.03.1977), похорон балетмейстера репрезентативного танцювального колективу “Орлик” Петра Лазорищак-Дністровика (5–6.03.1971 р.), ушанування пам’яті піаніста репрезентативного хору “Гомін” бл. п. В. Джонса (8 вересня 1983 р.), ушанування померлих учасників хору “Гомін” (21.01.99 р.) і багатьох інших.

У приміщенні Бетфорського відділу СУБ відбулося засідання в справі диригентського курсу (7 серпня 1977 року) [23]. На це засідання прибули диригент хору “Діброва” Ярема Гаврилюк, диригент хору “Гомін” Ярослав Бабуняк, культурно-освітній референт Центрального СУБу Лондона Володимир Луців. Курс ставив ряд вимог у своїй роботі: вивчення теорії музики, історії музичної літератури та виховання хорового вокаліста, а саме: інтонації, строю, дихання, фразування, динаміки.

Велику увагу СУБ приділяв ювілейним концертам активних колективів українців – “Гомону” й “Орлика”. Проводилися наради про підготовку цих подій, оголошення в газетах, по радіо.

Слід також відзначити діяльність ОБВУ в культурно-громадському секторі, його співпрацю з хором “Гомін”. ОБВУ – Об’єднання Українців у Великій Британії, створене 30 липня 1949 р. ОБВУ не тільки активно включалося в багатомасштабну суспільно-громадську, культурно-освітню й зовнішньо-інформативну діяльність українського організованого громадянства у Великій Британії та було його рушійною силою, але розгортало широку культурно-освітню роботу. Слід підкреслити щорічні відзначення роковин та історичних подій: Брідського бою, Свято українського моря, Листопадового зриву, Свято Героїв, роковини Крут і Базару. Свято Покрови стало традиційним святом ОБВУ. Також влаштовували річниці трагічної смерті Головного отамана Симона Петлюри, полковника Євгена Коновальця й генерала хорунжого Тараса Чупринки, День Незалежності й Соборності – 22-ге січня та інші. Головна управа ОБВУ схвалювала ці вияви ініціативи, контролюючи, щоб такі імпрези не повторювались іншими установами.

“До найбільш удалих імпрез, що відбулися на терені Великої Британії, належать: у 1959 році 300-річчя перемоги української зброї під проводом Івана Виговського над тричі переважаючими військами під Конотопом, ювілей проф. В. Щербаківського (покійного тепер), Свято Героїв, “Коронація короля Данила”, різні акції тощо, де активну участь брав хор “Гомін” [1, с.60].

Свято Героїв відбувалося постійно в оселі СУБ у Чіддінфолді, а коли старанням і на кошти ОБВУ споруджено пам’ятник полеглим за волю України в Тарасівці, там уже щороку відзначали Свято Героїв, яке стало окремим Святом Українського Воїна, та інші величні імпрези.

Отже, організації СУБ та ОБВУ відіграли велику роль у розвитку творчої й концертної діяльності хору “Гомін” разом із танцювальним колективом “Орлик”. Ці два колективи репрезентували українське мистецтво Великобританії у світі.

Найважливішою сферою діяльності хору “Гомін” стала концертно-просвітницька діяльність. Уже в 1949 році “Гомін” дав 11 концертів, здобуваючи дедалі більшу славу. Княжна Маргарета (сестра королеви) урочисто вручила майстрові Я. Бабуняку нагороду, за яку змагалися кілька держав. Ця вістка облетіла всі українські поселення, і хор “Гомін” починають запрошувати на концерти з різних країн. Хор приймає запрошення від швейцарського комітету на конкурс хорів у Монтро. Виступає в різних ювілейних програмах СУБ. У 1952–1955 рр. хор “Гомін” брав участь у Міжнародних фестивалях в Единбурзі, Лондоні, Кембриджі, де здобував численні нагороди. “Гомін” співав у найбільшому залі Лондона в присутності членів королівської родини, брав участь у “Кавалькаді народів” (1960), у концертах, присвячених 100-річчю смерті Т. Г. Шевченка, організованих англійцями для біженців від імені ООН (1961),

у міжнародній акції, присвяченій жертвам штучного голодомору 1933 р. в Україні (1964), у протестаційній маніфестації проти атомної аварії в Чорнобилі (Лондон).

Найпрезентативнішими досягненнями колективу стали перемоги "Гомону" на Міжнародних фестивалях у Лланголені (Валія): 1951 р. – II місце, 1952–1955 рр. – два рази друге місце, 1964 р. – I місце, 1990 р. – II місце. Навесні 1965 р. у Монтро колектив здобуває I і II місця.

Відзначимо, що майже всі матеріали концертної діяльності хору "Гомін" були оприлюднені в газетах і журналах українською та англійською мовами Володимиром Луцівим, який був продюсером й активним пропагандистом колективу. Володимир Луців, відомий співак, бандурист, сам неодноразово виступав разом із хором "Гомін", організовував масштабні гастрольні поїздки по Європі, Канаді, США, сприяв виготовленню афіш, запису платівок. Незважаючи на те, що В.Луців жив у Лондоні, він тримав щільний зв'язок із диригентом хору, Ярославом Бабуняком, про що засвідчують листи до Володимира Луціва¹.

Про хоровий спів "Гомону" в рецензіях у "Йоркшір Пост", "Ноттінгем журнал", "Ньюс Кроніка" дописувачі висловлювалися, що "хор є чимось більшим ніж оркестром голосів". Основним завданням хору "Гомін" було показати чужинцям кращі твори, найбільш насичені національними рисами, глибокою змістовністю, продемонструвати високий рівень професійності, а також плекати хоровий спів і пропагувати українську народну пісню.

У часописі "Америка" від 23 квітня 1974 року була вміщена рецензія п. Теодора Терен-Юськіва. Він писав: "...Не знати тільки чому аж так довго треба було ждати, щоб цей знаменитий чоловічий хор "Гомін" і танцювальний ансамбль "Орлик" з Англії загостили до США. Для кого ж тоді вони там працюють і готуються, як не для того, щоб і американська Україна, почувши їх, висловила їм свій подив і визнання" [48].

"Треба було почути у якій формі і у якій артистичній висоті вміли тримати себе хористи і танцюристи на сцені, вони здобули велику славу не лише у Британії, але й полонили серця українців у Америці", – писала автор статті "Великобританська Україна в Йонкерсі" в газеті "Українська Думка" [21].

З триумфом також пройшли виступи українських артистів у Нью-Йорку, Філадельфії, Клівленді, Детройті, Рочестері та інших містах США [58].

У 1978 році "українські соловейки" вдруге чарували своїм співом українців у східних провінціях Америки. На концерт приїжджали люди з різних міст. Вони були ще під враженнями від концертів 1974 р.

Ювілеї хору "Гомін" і танцювального ансамблю "Орлик" відзначалися кожних 5 років. Святкові дати ставали не лише згадкою про історію створення цих колективів, але й підсумком їх роботи, аналізом труднощів на творчій ниві, узагальненням досягнень, концертів, творчих поїздок. Так, після чотирьох ювілейних концертів "Гомону-50", які відбулися в Лондоні, Брандфорд, Ноттінгемі та Манчестері, у неділю 12 грудня 1999 року в Манчестері в залі Відділу СУБ відзначили мистецьку діяльність згаданих ансамблів упродовж півстоліття. Центральна управа ОБВУ відзначила Хрестами заслуги диригента Ярослава Бабуняка, хореографа Марію Бабич, піаніста Ярослава Шутку, керівника оркестру "Орлик" Михайла Кузіва та колектив хору "Гомін".

Мистецькими виступами в місті Лланголені хор "Гомін" уписав яскраву сторінку в літопис свого творчого становлення. Слід зауважити успішні виступи колективу в 1960, 1961, 1964, 1971, 1980, 1983 роках. Звичайно, не кожен виступ хору увінчувався високими творчими здобутками й перемогами. І все-таки, як писала газета "Українська Думка" за 29 липня 1971 року, "виступи у Лланголені, це площа із самовияву нашого українського національного "Я". І тут, зокрема, хор "Гомін" добре і чесно прислужився нашій національній справі" [20]. Він завоював визнання, авторитет і славу. Його виступи неодноразово транслювалися по радіо й у телевізійних передачах. "Ми ніколи не їдемо за нагородами, ми приїжджаємо в Лланголен, щоб

¹ 2.08.79 року. "Дорогий Владзю! ... 25 липня ми співали концерт в Манчестері в новій залі. ... Я зробив гарну програму. Зачав виходом (бо це арена не сцена), опісля заспівав Херувимську, Зозулю і т. д. В другій частині гуцульські пісні. ... Успіх був насправду колосальний. ... Дістав я багато листів і запрошень на концерти як рівно ж проханням щоби дати українські пісні до розучування їхніми хорами. Хор співає добре. Маю більше молодих. Мені бракує Тебе. Дуже бракує. Нетерпеливо чекаю, коли ти вернеш, щоби ми щось зробили. ... Здоровлю. Твій Славко".

одержати шанс виступити з концертом в числі багатьох інших представників націй і народів, і в цьому полягає наша творча мета, наш творчий успіх, і наша пошана”, – підкреслював один з учасників славного колективу [20].

Якщо проаналізувати еволюцію хорового колективу “Гомін”, то великим поштовхом у розвитку хорового виконавства стали фестивалі, гастрольні поїздки, які мали особливе значення не тільки для слухачів, але й для хористів, слугували новим стимулом в їхній праці, заохотили до нових творчих зусиль. Такими були національні урочистості, культурно-освітня праця, святкові концерти в Манчестері, Лондоні, містах Шотландії, фестиваліні програми в Лланголені та Лондоні. Великими мистецькими досягненням позначені два концертні турне по Європі 1982 року та два – по Канаді й США (1974, 1978).

Французькі газети писали, що “Гомін” може пишатися своїми хористами, це хор високого рівня й сильного звучання. Має добрі голоси й доброго диригента, славиться виконанням релігійних пісень [6]. Хор два рази побував у Римі, де виконував концертно-релігійну програму на роковини народження й священства Блаженнішого Патріарха й Кардинала Йосипа Сліпого.

З 1987 р. хор посилено готує програму, присвячену 1000-літтю Хрещення Русі-України. 1988 р. відбувся концерт до цієї знаменної дати в Лондоні, де на сцені було понад 300 осіб. Зал був переповнений громадськими діячами з усієї Європи, духовенством і головами українських церков. Того ж року хор відвідав Рим, де “в присутності Папи Римського та інших достойників лунала духовна українська пісня, прославляючи Всевишнього та прохаючи дати волю й щасливу долю Україні”. “Хор “Гомін” ввійшов до Ювілейного хору, який складався із хорів восьми країн. Ювілейним хором диригував маестро Я.Бабуняк” [6].

Найбільше багатство хору “Гомін” – його співаки. Тут співали знаменитий баритон швейцарської опери Павло Гунька, співак-тенор і бандурист Володимир Луців.

З проголошення незалежності України 1991 року відбулися зміни в хоровій культурі західної української діаспори. Хорові колективи набувають широкого розмаху в концертно-виконавській діяльності. У співпраці з хорами України здійснюється обмін концертами для популяризації національного духовного багатства хорової музики, її відродження та розвитку.

Хор “Гомін” започаткував світове єднання хорів-побратимів: з великим успіхом виступав в Україні спільно з львівським чоловічим хором “Гомін” (диригент Олег Цигилик), у 1995 році з хором “Бурлака” (Торонто, Канада), у 1997 році – у Великобританії.

Спільні гастролі двох “Гомонів” викликали значний резонанс в Україні, особливо в Західній, де концерти пройшли у Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Надвірній, Бережанах, рідному для Я.Бабуняка селі Вербів Бережанського району. Місцева преса зазначала, “що “Гомін” наочно демонстрував, що хористи приїхали на Україну не тільки з культурницькою програмою, а щоб на живому прикладі продемонструвати своїм братам в Україні, яким життям жили 46 років на чужині” [46]. Маестро Я.Бабуняк зазначав: “Цього моменту ми завжди чекали. Ми плекали надію в наших серцях, і наші мрії стали реальністю” [46].

Така співпраця культурно-мистецьких колективів сприяє утвердженню творчих концепцій, відкриває нові сторінки хорової музики, завойовує прихильність численної аудиторії, дає можливість керівникам колективів обмінюватися репертуаром, інтерпретацією того чи іншого твору, художнім виконанням, результатами своїх творчих досягнень, піднімати професійний рівень як диригента, так і колективу.

Кожен диригент і колектив уже утвердили свій власний стиль виконання, але така співпраця чи спілкування дає новий поштовх творчості, новий етап у хоровому виконавстві.

Репертуар “Гомону” на концертній сцені побудований на основі давньої хорової музичної традиції. Основу її становлять українська хорова класика та народні пісні. Поряд з історичними піснями та думами звучать жартівливі, ліричні пісні, а також щедрівки, веснянки, колядки та гаївки. Немає сумніву, що над багатющим репертуаром хору “Гомін” працювали обидва керівники-диригенти, зібравши понад 600 пісень різних жанрів. Маестро Ярослав Бабуняк збагатив репертуар мистецькими зразками церковної музики композиторів Д.Бортнянського, М.Березовського, А.Веделя, Г.Рачинського.

Хор “Гомін” постійно популяризує творчість М.Лисенка, К.Стеценка, Я.Степового, М.Леонтовича, С.Людкевича, А.Вахнянина, Ф.Колесси, М.Колесси, А.Гнатишина, О.Садовського, Ф.Жарка, І.Воробкевича, О.Кошиця, Б.Крижанівського, Є.Козака, А.Кос-Анатольсь-

кого, Н.Нижанківського, О.Нижанківського, Р.Купчинського, Д.Котка та ін. "Гомін" славиться також виконанням релігійних пісень: великодніх, різдвяних, часто співає на богослужіннях.

Хор "Гомін" із Манчестера – володар єдиної нагороди королівської родини Великобританії. У 2000 році він також удостоєний Почесної грамоти Кабінету Міністрів України. Хорові присвячені численні статті у світовій та українській пресі. А 2001 року Указом Президента України Ярослав Бабуняк удостоєний звання "Заслужений діяч мистецтв України" [51].

Подальше вивчення процесів розвитку українського хорового мистецтва у Великій Британії дає можливість глибше й об'єктивніше дослідити його принципи. Дослідження може мати подальшу перспективу через вивчення концертно-просвітницької хорової діяльності інших українських колективів і митців діаспори, їх творчих і культурних здобутків у проекції на загальну картину історичного буття української хорової культури.

1. Альманах ОБВУ (1949–1964). Суспільно-громадська діяльність. – Лондон, 1964. – 152 с.
2. Альманах ОБВУ (1980–1990). – Лондон, 1990. – 375 с.
3. Альманах 50-річчя ОБВУ (1949–1999). Культурно-освітня діяльність. – Лондон, 2003. – 160 с.
4. Бабуняк Я. Прощальне слово на похороні П. Щура 23.12. 2008 (оригінал-рукопис) / Я. Бабуняк. – Брадфорд, 2008.
5. Блажківська-Гринач Н. 45-річчя репрезентативного хору СУБ "Гомін" / Н. Блажківська-Гринач // Українська Думка. – 1995. – 20 липня.
6. Бурбан М. Всеукраїнське турне "Гомонів" / М. Бурбан // Галицька Зоря. – 1995.
7. Буцяк Б. Лондон у поклоні Патріархові / Б. Буцяк // Українська Думка. – 1977. – Березень.
8. Гринюк М. "Гомін" знову в Лланголені / М. Гринюк // Українська Думка. – 1980. – 11 вересня.
9. Енциклопедія українства: у 10 т. / [голов. ред. Володимир Кубійович]. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде Життя., 1954–1989.
10. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1950. – 29 січня.
11. З Українського життя у В. Британії. Українці на міжнародному фестивалі пісні і танцю в Лянгохлен // Українська Думка. – 1950. – 16 липня.
12. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1951. – 4 березня.
13. З Українського життя у В. Британії. Культурно-освітня праця СУБ // Українська Думка. – 1951. – 26 липня.
14. З Українського життя у В. Британії / Весняний концерт // Українська Думка. – 1953. – 7 травня.
15. З Українського життя у В. Британії / Український Галіфакс // Українська Думка. – 1953. – 14 травня.
16. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1954. – 10 грудня.
17. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1964. – Лютий.
18. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1964. – 15 жовтня.
19. З Українського життя у В. Британії / Кушинський А. // Українська Думка. – 1971.
20. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1971. – 29 липня.
21. З Українського життя у В. Британії / Кушинський А. // Українська Думка. – 1974. – 25 квітня.
22. Українського життя у В. Британії. Засідання у справі диригентського курсу // Українська Думка. – 1977. – 22 вересня.
23. З Українського життя у В. Британії. Тридцятиліття ансамблів СУБ // Українська Думка. – 1979. – Листопад.
24. З Українського життя у В. Британії. Важливі наради // Українська Думка. – 1985. – 4 квітня.
25. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1988. – Травень.
26. З Українського життя у В. Британії // Культура і Життя. – 1995. – Ч. 27. – 12 липня.
27. З Українського життя у В. Британії. Репрезентативний хор "Гомін" в Україні // Українська Думка. – 1995. – 10 серпня.
28. З Українського життя у В. Британії // Українська Думка. – 1997. – 18 грудня.
29. З Українського життя у В. Британії. Пам'яті померлих членів хору // Українська Думка. – 1999. – 21 січня.
30. Кобець О. І чарівна "Веснівка" і престижний "Бурлака" / О. Кобець // Українське слово. – 1998. – 15 січня.
31. Луців В. Архівні документи фонду В. Луціва у м. Надвірна / В. Луців.
32. Луців В. Чому такий успіх "Гомону" і "Орлика" / В. Луців // Українська Думка. – 1974. – 25 квітня.
33. Луців В. Тридцятиліття репрезентативних ансамблів СУБ / В. Луців // Українська Думка. – 1979. – Листопад.
34. Луців В. Ще про ювілей "Гомону" і "Орлика" / В. Луців // Українська Думка. – 1986. – 20 лютого.

35. Луців В. Український Ювілейний Хор 1000-ліття у Великій Британії / В. Луців // Українська Думка. – 1988. – 11 лютого.
36. Луців В. Свято в Лондоні 1000-річчя Хрещення Русі-України / В. Луців // Українська Думка. – 1988. – Травень.
37. Луців В. В українському хорі – одні голландці / В. Луців // Культура і життя. – 1996. – 9 жовтня.
38. Луців В. Ювілейний концерт хорів “Бурлака” та “Гомін” у Лондоні / В. Луців // Українська Думка. – 1997. – 18 грудня.
39. Луців В. З українського життя у Великій Британії / В. Луців // Українська Думка. – 1997. – 18 грудня.
40. Луців В. З українського життя у Великій Британії / В. Луців // Українська Думка. – 1999. – 9 грудня.
41. Луців В. Від Бистриці до Темзи: Спогади, документи, публікації, листи / В. Луців. – Львів : Дивосвіт, 1999. – 608 с.
42. Луців В. З українського життя у Великій Британії. Ювілейний Бенкет / В. Луців // Українська Думка. – 2000. – 3 лютого.
43. Мота В. Співає римінський ансамбль “Бурлака” / В. Мота // Українське слово. – 2002. – 14–20 лютого.
44. Мистецтво України : біографічний довідник. / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К. : Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 1997. – 700 с.
45. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 / С. Наріжний. – К : Вид-во О. Теліги, 1999. – 272 с.
46. Ткачук Б. “Гомін” в Україні / Б. Ткачук // Українська Думка. – 1995. – 5 жовтня.
47. Ткачук Б. “Гомін” зустрічає своє 50-ти річчя / Б. Ткачук // Українська Думка. – 1999. – 4 листопада.
48. Смольський Я. З українського життя у Великій Британії / Я. Смольський // Українська думка. – 1979. – 20 вересня.
49. Павлів Я. Звучать пісні у виконанні манчестерського “Гомону” / Ярослава Павлів // Америка. – Філадельфія, 2001. – 6 січня.
50. Павлів Я. Петро Щур – співак славнозвісного “Гомону” з Манчестера / Ярослава Павлів // Земля Підгаєцька. – 2004. – 7 липня.
51. Там само.
52. Павлів Я. Тернопільський Енциклопедичний Словник / Я. Павлів / Видавничо-поліграфічний комбінат “Збруч”, 2004. – Т. I. – 62 с.
53. Паньків Я. Римінський ансамбль “Бурлака” в моїй пам’яті / Я. Паньків. – Монреаль, 1998. – 125 с.
54. Пархоменко Л. Хор “Гомін”. 1949–1999 (До 50-ліття мистецьких ансамблів СУБ / Л. Пархоменко // Визвольний шлях. – 1999.
55. Покальчук Ю. Перші організації українців Великобританії / Ю. Покальчук // Всесвіт. – 1996. – № 2. – С. 120–187.
56. Покальчук Ю. Українці у Великій Британії / Ю. Покальчук. – Львів : Кальварія, 1999. – 140 с.
57. Шаян В. 15 років праці хору “Гомін” / В. Шаян // Українська Думка. – 1964. – 15 жовтня.
58. Чолій М. Ансамбль “Гомін”, “Орлик” і В. Луців у Монреалі / М. Чолій // Українська Думка. – 1974. – 25 квітня.
59. Яцків М. Крайовий XXXIX вояцький з’їзд ОбВУ в Манчестері / М. Яцків // Українська Думка. – 1993. – 4 листопада.

Додаток
Звукозаписи хору “Гомін”
“Гомін” чоловічий хор, “Хвилі Дністра”,
стереоальбом 40, платівка 6052 №9, 1973 р.:

I сторона

- “Приїдіте воспоім, людіс (Концерт № 15)” – муз. Д. Бортнянського;
“Бандуристе, орле сизий” – сл. Т. Шевченка, обр. Я. Орлова;
“Сонце низенько” – муз. обр. Я. Гаврилюка і Я. Бабуняка;
“Ой під гаєм зелененьким” – обр. М. Ф. Колесси.

II сторона

- “Машерують вже повстанці” – обр. О. Бобикевича;
“Ставок заснув” – обр. Д. Котка і Я. Гордія;
“Човник хитається” – сл. і муз. Р. Купчинського, обр. Є. Козака;
“Чарівниця” – сл. А. Драгомирецького, муз. М. Степаненка;
“Про Олексу Довбуша” – нар. пісня, обр. Б. Крижанівського;
“Розпрямуйте, хлопці, коні” – нар. пісня, обр. Я. Бабуняка.

"Гомін" чоловічий хор, "Хвилі Дністра",
стереоальбом 41, платівка 2399 №8092314, 1978 р.:

I сторона

1. "Зажурилась Україна" – обр. О. Кошиця.
2. "Прометей" – муз. К. Стеценка, сл. О. Коваленка.
3. "Вечір" – муз. І. Воробкевича, сл. Д. Млаки.
4. "Закувала та сива зозуля" – муз. О. Ніщинського, соліст О. Туешин.
5. "Геть, вороги, з України" – муз. і сл. А. Гнатишина.
6. "Пісня" – муз. А. Гнатишина, сл. Г. Чупринки.

II сторона

1. "Ой сів кіс на покіс" – муз. А. Гнатишина, солісти І. Туешин і Я. Сиваняк.
2. "Пісня про скупого кума" – муз. А. Гнатишина, народна пісня.
3. "Ой високі наші гори" – муз. і сл. Г. Гринишин, солісти Я. Сиваняк і П. Клюфас.
4. "Садок вишневий" – муз. А. Гнатишина, сл. Т. Шевченка, солісти Л. Мазур і І. Лучка.
5. "Гей браття опришки" – муз. обр. Є. Козака.

"Гомін" чоловічий хор, "Хвилі Дністра",
стереоальбом 42, платівка 910054-165:

Колядки

I сторона

- "Бог Предвічний" – обр. С. Людкевича;
"У Вифлісмі" – муз. С. Людкевича;
"Ішли тріє Царі" – муз. О. Кошиця;
"По всьому світу" – обр. К. Стеценка;
"Слава Діва десь" – муз. М. Лисенка;
"Бог природу" – муз. Р. Купчинського.

II сторона

- "А у місті Русалімі" – муз. С. Людкевича;
"Що то за предиво" – обр. К. Стеценка;
"На небі зірка" – обр. С. Людкевича;
"Щедрий вечір" – обр. К. Стеценка;
"Ой там за горою" – обр. К. Стеценка;
"Чи дома, дома" – обр. К. Стеценка.

Концерт злучених хорів "Гомін"

у турне по Україні та Великобританії, аудіокасета.

Диригенти: Львівського хору Олег Циглик та Репрезентативного хору СУБу Ярослав Бабуняк.
1995 р.

I сторона:

- "Розпрягайте, хлопці, коні",
"Від'їжджаю",
"Гей степами",
"Добраніч",
"Там на горі на Маківці",
"Коломийка",
"Повій, вітре",
"Виростеш ти, сину".

II сторона:

- "Владико неба і землі",
"Іван Гус",
"Іже Херувими",
"Закувала та сива зозуля",
"Бурлака",
"Грай, бандуро",
"Бандуристе",
"Гуцулка".

Автор статті робить аналіз періодизації процесу становлення хору "Гомин" в історичному контексті, починаючи з 1949 р. Спільна робота колективу з Союзом Українців Британії (СУБ). Професійний ріст хору підтверджують успішні концертні виступи в багатьох містах Британії та світу; визнання хору "Гомин" на міжнародних фестивалях, оцінки світових хорових спеціалістів. Визначено пріоритети та динаміку репертуара колективу.

Ключові слова: хор "Гомин", діаспора, хоровий культурний, концертна діяльність, фестивали.

In the article the author analyses the periodical of choir's process of "Homin" condition in historical context from 1949 group's cooperation with Association of Ukrainians in Great Britain. About the growth of the choir's professional activity the excellent performances in many towns of Great Britain and around the world confirm.

It mentioned about the recognition of the choir "Homin" in the international festivals and dynamics of the group's repertoire.

Key words: choir is "Homin", diaspora, choral culture, concerto activity, festivals.

УДК 78.087.68

ББК 85.314.1(4 Укр)

Наталія Синкевич

НАЦІОНАЛЬНЕ ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО В ОЦІНЦІ ВАСИЛЯ ВИТВИЦЬКОГО

У статті розглядаються праці та рецензії В.Витвицького про українське хорове мистецтво. Відзначаються погляди музикознавця на його історичний розвиток, вершинні здобутки, регіональні особливості та ін. Підкреслюється соціально-політичний чинник, присутній у творчості В.Витвицького на цю тему.

Ключові слова: музиколог, хор, хоровий творчий, культура, мистецтво.

Василь Витвицький – один із чільних представників музичної культури української західної еміграції. Попри те, що він був різнобічною особистістю, поєднував амплуа музикознавця, композитора, публіциста, педагога, диригента й організатора музичного життя, провідною царинною прикладення творчих зусиль стала музикологія. Саме тут найповніше проявилися його інтелектуальні, професійні та людські якості: спостережливість, компетентність, толерантність, доброзичливість, літературний хист, патріотизм. Водночас практикування всіх згаданих галузей діяльності давало змогу поглибити обсервації того чи іншого предмета наукових студій.

Праці В.Витвицького охоплюють значний хронологічний відтинок історії музики й широке коло проблем у різних ділянках музикознавства. Їх вивченням займалися такі дослідники, як Ю.Ясіновський, М.Зубеляк, Л.Лехник та інші. Одним із блоків питань теоретичної спадщини музиколога, що потребує спеціальної систематизації його поглядів, є національна вокально-хорова культура. Оскільки сформульована тема ще не отримувала окремого цілісного висвітлення, її дослідження є актуальним. Адже цей різновид звукотворчості віддавна вважається питомою мистецькою субстанцією українського етносу, у якій за несприятливих історичних умов зберігався й консолідувався колективний дух, виражалися суспільно-актуальні ідеї, віддзеркалювалися риси національного світовідчуття. Тому виявлення відношення до національної хорової культури з боку музикознавця діаспори В.Витвицького є метою запропонованої статті.

Уже сам побіжний огляд назв його наукових праць і рецензій говорить про стабільний інтерес до цієї музичної сфери. В одній із розвідок навіть фігурує титул "Українська хорова культура", проте нею увага В.Витвицького до запропонованої тематики не висчерпується. У його працях можна знайти як загальні, так і конкретні міркування щодо цього. Тому завданнями статті є висвітлення в науковій і критично-публіцистичній спадщині вченого історичних етапів хорового мистецтва (від витоків до кінця ХХ століття), характеристики хорової творчості окремих композиторів, соціологічних і регіональних аспектів проблеми, рецензій на концертні виступи, репертуарні збірники та праці українських дослідників про хорову музику тощо.